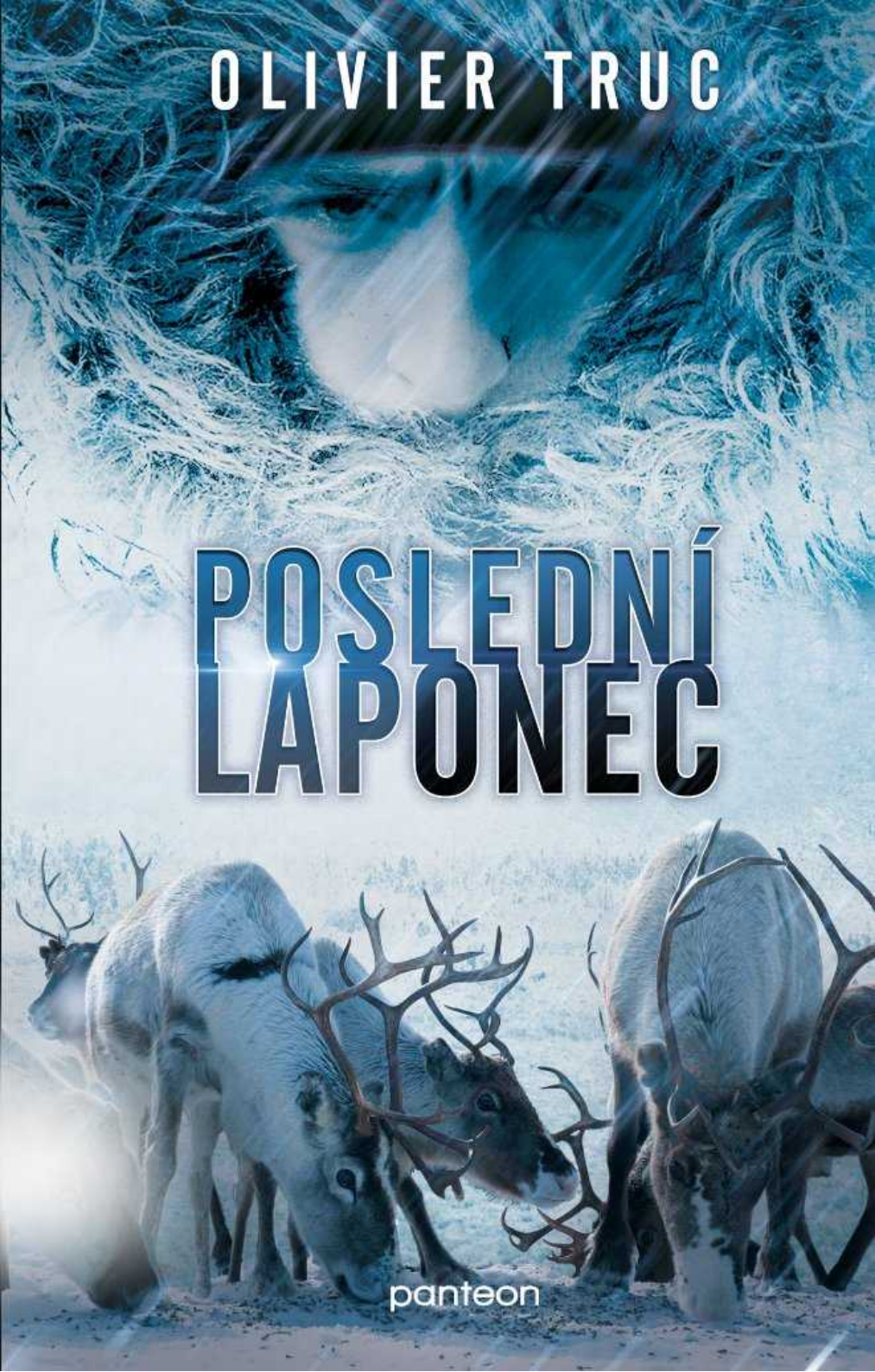

OLIVIER TRUC

POSLEDNÍ LAPONEC

panteon

OLIVIER TRUC

**POSLEDNÍ
LAPONEC**

OLIVIER TRUC

POSLEDNÍ LAPONEC

panteon

Z francouzského originálu
Le dernier Lapon
Éditions Métailié, Paris 2012

Copyright © Olivier Truc 2012

Published by arrangement with Hedlund Literary Agency, Sweden

Copyright © 2014 by Panteon

Cover © 2014 by Emil Křížka

Translation © Zuzana Dlabalová 2014

Panteon, Staroměstské náměstí 89, 293 01 Mladá Boleslav
www.knihypanteon.cz | www.facebook.com/knihypanteon

Přeložila: Zuzana Dlabalová

Návrh obálky: Emil Křížka

Sazba: DTP Panteon

Tisk a vazba: CPI Moravia Books, Pohořelice

Printed in the Czech Republic.

ISBN 978-80-87697-24-5

Laponsko

Rok 1693, střední Laponsko

Aslak klopýtl. Známká únavy. Normálně ho nohy vždycky vedly najisto. Svůj ranec ale stařec nepustil. Překulil se s ním. Pád změkčil vřesový porost. Vyskočil z něj lumík. Aslak se zvedl. Rychlým ohlédnutím změřil vzdálenost svých pronásledovatelů. Štěkot se přibližoval. Moc času mu nezbývalo. Znovu se dal do tichého běhu. Zbrázděná tvář a vysedlé lícni kosti mu dodávaly mystické vzezření. Oči horečnatě svítily. Nohy samy opět nacházely cestu. Odpoutal se od těla. Usmíval se, dýchal rychleji, až se mu točila hlava, postupoval s lehkostí, oči na stopkách, pevný krok. Věděl, že už neupadne. Stejně tak věděl, že tuto vlhou noc nepřezije. Už mu byli na stopě příliš dlouho. Muselo to skončit. Vnímal každý detail z toho, co ho obklopovalo, zvlněnou rovinu, seskupení kamenů, elegantní břeh jezera ve tvaru medvědí hlavy, holé oblé kopce v dálce, na nichž jeho zraky rozeznávaly podřimující soby. Zazurčela bystřina. Zastavil se těžce popadaje dech. Tady. Obezřetně si místo prohlížel. Plynoucí bystřinu vlévající se do jezera, sobí stopy na kopci, které mířily k východu, kde záře vycházejícího slunce ohlašovala začátek jeho posledního dne. Zůstával ve střehu, ranec pevně v rukou. V jednom ohybu jezera vyčníval

ostrůvek. Došel k němu a nožem nařezal větve z trpasličí břízy. Ostrůvek byl porostlý vřesem a křovisky. Štěkot sílil. Zul se, přeložil větve přes vodu, aby v bahně nezůstaly stopy. Přebrodil ke skále, vyskočil, nadzvedl vřes a ranec zasunul dospod. Stejnou cestou se vrátil zpět a dal se znovu do běhu. Už se nebál. Psi stále drželi stopu. Byli čím dál blíž. Netrvalo dlouho a za vrcholkem kopce se objevili muži. Aslak se naposledy ohlédl na jezero, bystrinu, pláň, ostrůvek. Oranžovoslézové odlesky slunce žilkovaly mraky. Běžel, a přesto cítil, že už ho kroky nenesou. Zakrátko ho psi, dogy, dostihli a s vrčením obklíčili, aniž se ho dotkli. Už se nepohnul. Byl konec. Přisupěli uštvaní muži s krhavýma očima. Byli zalití potem a vypadali divoce. V jejich očích ale byl i strach. Tuniky měli rozedrané, láptě rozmáčené a opírali se o hole. Vyčkávali. Jeden z nich přikročil blíž. Starý Laponec se na něj díval. Věděl. Pochopil. Kdysi dávno už to viděl. Muž se vyhnul Laponcovu pohledu a postavil se za něj.

Prudký úder, který mu rozsekl tvář a přerazil čelist, vyrazil starci dech. Vytryskla krev. Podlomila se mu kolena. Hůl se napřáhla podruhé. Laponec zavrával, třebaže se předem snažil tělo na ránu připravit. Přiskočil jakýsi vychrtlý muž. Tomu s holí klesla ruka. Vyčkával. Vychrtlík měl černý oděv. Vrhł chladný pohled na Aslaka, pak na muže s holí, který o dva kroky ustoupil a těkal očima.

„Prohledejte ho.“

S ulehčením, že bylo přerušeno ticho, se toho ujali dva muži. Surově z něj strhli halenu.

„Pohni, divošský ďáble, nevzpírej se!“

Aslak mlčel. Neodporoval. Ti muži však měli strach. Rána se zjitřila. Krvácel. Muži do něj strkali, přinutili ho svléct kalhoty ze sobí kůže, servali mu láptě, jeden z nich daleko odhodil jeho čtyřrohý čepce, který si neodpustil nejdřív poplivat. Jiný mu sebral nůž ze sobího parohu a břízy.

„Kam jsi ho schoval?“

Nad tundrou teď foukal větřík. To mu ulevovalo.

„Kam, zloduchu?“ zařval muž v černém tak výhružně, že i lidé z jeho družiny ucoupli.

Muž v černém se začal tiše modlit. Vítr ustal. Objevili se první komáři. Slunce se nyní opíralo do kopců. Laponci padala rozbolavělá hlava. Když mu hůl oděvala kus spánku, skoro úder necítil.

Probrala ho bolest. Bolest téměř k nevydržení. Musel snad mít prasklou lebku. Slunce stálo vysoko. Cítil kolem se vznášející zápach. Nad ním se skláněli muži, ženy, děti. Byli bezzubí, v hadrech, měli křivý pohled. Páchli strachem a nevědomostí. Ležel na zemi. Komáry vystřídaly mouchy. Slétly se na jeho zející rány.

Přicházel muž v černém, skupinka se rozestoupila. Pastor Norasteus stanul před ní.

„Kde je?“

Aslak cítil, že má horečku. Tuniku měl lepkavou od krve, z jejíhož oděru se mu zvedal žaludek. Nějaká žena po něm plivla. Děti se smály. Laponec si vzpomněl na chorého syna, kterého se pokusil zachránit vzýváním laponských bohů. Pastor dal nejbližší stojícímu dítěti pohlavek.

„Kam jsi ho ukryl?“ zahřímal. Děti se schovaly za matku.

Přistoupil muž v modré haleně a něco pastorovi šeptal. Ten bez hnutí poslouchal.

Pak kývl hlavou. Muž v modrém ukázal rukou na Laponce a dva jiní muži ho popadli v podpaží. Laponec zaúpěl. Pohled měl zruzněný bolestí. Muži ho dotáhli do nízké dřevěné chatrče, v níž se řešily všechny záležitosti osady.

„Jen se koukni na ty odporné modly,“ sykl luterský pastor. „Poznáváš je?“

Aslakovi se špatně dýchalo. Lebka mu mohla puknout. Vedro sílilo. Žraly ho nesnesitelně mouchy. V ráně na tváři jakoby kypěl život. Do síně se natěsnali obyvatelé osady a bylo tam k zalknutí.

„S prasetem už hejbou červi,“ ušklíbl se jeden z mužů znechuceně. Plivl po něm. Chrchel Aslaka zasáhl jako bodnutí dýkou.

„Dost,“ zařval pastor. „Budeme tě soudit, Laponče!“ pokračoval a bouchl do masivního stolu z kulatin, aby chátra zmlkla.

Ti lidé se mu hnusili. Jediné, co chtěl, bylo vrátit se co nejdřív do Uppsaly.

„Ticho, vy tam! Mějte úctu k vašemu pánu a vašemu králi.“

Temným pohledem se obrátil na ikony laponských bůžků a na sošku Tora.

„Přinesly ti, Laponče, tyhle modly vůbec něco dobrého?“

Aslak měl přivřené oči. Znovu viděl jezera svého dětství, hory, které tolikrát prochodil, neprostupnou tundru, do níž se rád nořil, trpasličí břízy, z nichž se naučil vyřezávat sošky.

„Laponče!“

Aslak oči zavřel. Slabě se pohnul.

„Dokázaly léčit,“ vzchopil se. „Líp než tvůj bůh.“

Místností to zašumělo.

„Ticho,“ přikázal pastor. „Kde máš tu svou skrýš?“ uhodil na něj. „Kde je, řekni to, jestli nechceš na hranici, proklatče. Mluv, neznabohu! Bude to?!“

„Upálit, upálit!“ zaječela žena tisknoucí k bílému povislému prsu nemluvně.

Ostatní ženy se přidaly:

„Upálit! Do ohně s ním!“

„Ticho, ticho!“

„Na hranici s Lapončíkem, na hranici! Do pekla s ním!“

Pastor se potil, rád by to skoncoval. Smrad, blízkost toho přímoudlého ďábla se zakrváceným obličejem a všech tupých

a nevzhledných divochů mu byly odporné. Bůh ho vystavil zkoušce. Dá si záležet, aby svému biskupovi v Uppsale připomněl, že v těch panenských krajích Laponska, kam se žádný pastor nechtěl vypravit, on horlivě sloužil Hospodinu. Ale teď toho měl dost.

„Laponče,“ zahřímal a zvedl hlas a prst na zjednání ticha, „žil jsi v hříchu, zatvrzele lpěl na pohanských pověrách.“

Rozhostilo se ticho, napětí se dalo krájet.

Pastor před něj přistrčil tlustou iluminovanou bibli. Prstem ukázal na výstražná slova.

„Kdo by obětoval bohům, a ne samotnému Hospodinu, propadne klatbě!“ zaburácel do ticha hrobovým hlasem, při kterém se lid zachvěl.

Jedna tlustá vesničanka, rudá v obličeji, hluboce vzdechla a omdlela z vedra. Aslak se sesul na zem.

„Takový prorok nebo ten, kdo hádá ze snů, bude usmrcen, protože přemlouval k odpadnutí od Hospodina, tvého Boha.“

Muži a ženy padli na kolena a mumlali modlitby, děti odvracely vyděšené oči, venku začal vát vítr přinášející horký, těžký vzduch.

Pastor umkl. Venku štěkali psi. Pak také přestali. Zůstával jen zápach ve společné místnosti.

„Rozsudek potvrdil královský soud ve Stockholmu. Nechť je dán průchod boží a královské spravedlnosti, Laponče.“

Aslaka se chopili dva otrhanci a nešetrně ho vytáhli ven. Mezi břehem jezera a desítkou dřevěných chatrčí tvořících osadu už stála hranice.

Aslaka pevně upoutali ke kůlu, který zřejmě museli připravit po řece, protože na takový druh úkonu se v celém kraji nenacházelo vhodné dřevo. Pastor stoicky stál, zatímco ho vysávali komáři.

Vesničané neupozorovali, jak dole přistál jinoch s loďkou

plnou kůží na výměnu. Při pohledu na výjev ztuhl, pochopil okamžitě, jaké drama se odehrává. Muže na hranici znal. Patřil k sousednímu klanu.

Jeden vesničan hranici právě podpálil. Oheň rychle přeskočil na větve. Aslak zasténal. Přinutil se nadzvednout zdravé víčko. Rozeznával jezero před sebou, kopec. Zahlédl strnulou siluetu laponského chlapce. Začaly ho olizovat plameny.

„Zachraňoval jiné, ať zachrání sebe!“ posmíval se jednoooký muž, kterému chyběla ruka.

Pastor mu dal políček.

„Nerouhej se!“ krotil ho a znovu udeřil.

Muž se dal na ústup a kryl si jedinou rukou hlavu.

„Laponče laponská, shoříš v pekle,“ vykřikoval v běhu. „Stvůro! Stvůro!“

Nějaké dítě začalo plakat.

Náhle Laponec vykřikl. Požírán plameny blouznil, vydával nelidský, bolestný řev, vytí člověka, který už člověkem nebyl. Křik se valil s mučivým chropotem, pak jako by přešel do frekvence za hranicí bolesti a hlas změnil rozměr. Zazněla v něm nečekaná harmonie, byla prosycená bolestí, ale pro toho, kdo si uměl odmyslet trýzeň, křišťálově čistá.

„Proklatec, on se obrací na své bohy!“ vyděsil se jeden vesničan a skryl hlavu do dlaní. Pastora nic nevyvedlo z klidu. Očima hledal Laponcův pohled, jako kdyby se od něj měl skrze plameny dozvědět, kde je ukryto to, co sem přišel hledat.

Aslakův křik laponského mladíka v loďce zasáhl jako blesk. Fascinován a hrůzou bez sebe poznal hrdelní tóny laponského zpěvu. Jako jediný zde dokázal porozumět slovům. Mučivý hrdelní hlas ho vedl mimo tento svět. Joik byl stále trhanější, rychlejší. Laponec odsouzený k pekelnému ohni chtěl s posledním dechem předat, co předat měl.

Pak hlas oněměl. Nastalo ticho. Potichu zůstal i mladý Laponec. Vydal se na zpáteční plavbu, hlavu plnou zpěvu umírajícího. Mrazilo ho, protože nahlédl jedinou jistotu. Věděl, co musí udělat. A co po něm bude muset udělat jeho syn. A syn jeho syna.

1

Pondělí 10. ledna, polární noc

9.30, střední Laponsko

Byl ten nejmimořádnější den roku, den, který lidstvu vrací veškeré naděje. Zítra nastane vzkříšení slunce. Už čtyřicet dní byli muži a ženy ve vidě o tento zdroj života ochuzeni a přežívali s tísní v duši.

Klemet jako policista a racionální člověk – racionální, protože policista – v tom spatřoval neklamně znamení prvotního hříchu. Proč jinak vystavovat lidské bytosti takovému strádání? Čtyřicet dní nemít stín, klesnout na úroveň hmyzu pinožícího se těsně při zemi.

A co kdyby se zítra slunce neukázalo? Klemet byl ale racionální. Protože byl policista. Slunce se vrátí, místní deník *Finnmark Dagblad* v ranním vydání dokonce oznámil, v kolik hodin bude prokletí zrušeno. Pokrok je přece jen krásná věc. Jak to mohli jeho předkové vydržet a nedočíst se v novinách, že se slunce koncem zimy vrátí? Je možné, že nežili naději?

Zítra mezi 11.14 a 11.41 bude Klemet znovu člověk se stínem. A další den si podrží stín o čtyřicet dva minut déle. Jakmile se do toho slunce dá, postupuje to rychle.

Horám se vrátí jejich reliéf a majestát. Slunce se překulí na dno údolí a oživí spící průhledy, probudí tichou a zasmušilou nekonečnost polopustých náhorních plošin vnitrozemí Laponska.

Prozatím bylo slunce jen příslibem naděje, odrazem na oranžovorůžových oblacích plujících nad modravými zasněženými vrcholky.

Kdykoli se Klemetovi naskytla taková podívaná, vybavil si svého strýce Nilse Anteho, pověstného pěvce joiků, jednoho z nejlepších v kraji. Přerývaným hrdelním hlasem vyzpíával strýc básně o kouzlech a tajemstvích světa.

Celé Klemetovo dětství provázel Nils Ante čarovnými joiky, pohádkovými příběhy, jež se bohatě vyrovnaly všem knížkám, které doma četli malí Norové. Klemet knížky nepotřeboval. Měl svého strýce Nilse Anteho. Na rozdíl od něj Klemet nikdy zpívat neuměl a popisovat okolní přírodu slovy měl za nedůstojné.

„Klemete?“

Při patrolování na této nedozírné náhorní plošině, pro kterou má norština označení *vidda*, si Klemet někdy, jako zrovna dnes, dopřál krátkou nostalgickou zastávku. Ale nebyl s to vnímat krásu, stísněně mlčel se vzpomínkou na joiky.

„Klemete? Můžeš mě vyfotit? S těmi mraky v pozadí.“

Jeho mladá kolegyně mávala fotoaparátem vydolovaným z tmavomodré kombinézy.

„Myslíš, že zrovna teď je na to kdy?“

„O nic míň než na bloumání,“ opáčila a vnutila mu aparát.

Klemet zabručel. Ta musí mít vždycky poslední slovo. Jeho napadla trefná odpověď většinou příliš pozdě. Sundal si palčáky. Nejlepší rychle ji vyblejsknout. Nebe bylo jasné a mráz o to kousavější. Teplota se blížila k minus dvaceti sedmi stupňům.

Nina si stáhla tulení čapku s liščí kožešinou a protřásla

blondaté vlasy. Obkročmo se posadila na sněžný skútr zády k pestrým oblakům a široce se zazubila do objektivu. Žádná omračující kráska, ale byla půvabná a příjemná, s upřímnými modrými očima, které prozrazovaly každé hnutí mysli. To se Klemetovi líbilo. Cvakl fotku, záběr byl jako obvykle trochu našikmo. Nina nastoupila k sobí policii už před třemi měsíci, ale na obhlídce byla poprvé. Předtím sloužila na hlavním štábu komisařství v Kiruně na švédské straně, potom v Kautokeinu, na straně norské.

Klemeta šťvalo, jak po něm v jednom kuse chtěla, aby ji fotil, a schválně zapomínal kus prstu na objektivu. Když jí pak ukazoval výsledek, Nina mu se shovívavým úsměvem opakovaně vysvětlovala, že měl dát pozor a držet prsty stranou. Jako kdyby mu bylo deset. Ten tón nesnášel. Proto prstohry zanechal. Přijde na něco jiného.

Vál slabý vítr. V takovém mrazu profoukne rychle až na kost. Klemet mrkl na GPS na skútru. Jen ze zvyku. Znal tyhle kopce nazpaměť.

„Jedeme.“

Klemet nasedl na skútr a vyrazil s Ninou v závěsu. Na úpatí kopce se dal podél neviditelného potoka potaženého sněhem a ledem. Skláněl se a uhýbal březovým haluzím a s vědomím odpovědnosti se ohlížel po Nině, aby se ujistil, že se drží za ním. Nutno uznat, že svůj stroj zvládala téměř dokonale. Pokračovali tak asi půl druhé hodiny, nahoru dolů přes kopce a údolí. Pod vrcholkem Ragesvarri se začal svah strmě zdvíhat. Klemet se na skútru postavil a přidal plyn, Nina stále za ním. Po dvou minutách se rozhostilo ticho.

Klemet sundal helmu, pod kterou nosil ušanku, a vytáhl dalekohled. S nohou na stupátku a s kolenem opřeným o sedlo dlouze obhlížel okolí a přitom zkoumal hřbety hor a pátral po skvrnách pohybujících se ve sněhu. Potom vyndal termosku

a nabídl Nině kávu. Zamířila ke Klemetově skútru brodíc se po stehna v prašanu. Měla co dělat, aby se k němu prodrala. Klemetovi jiskřilo škodolibě v očích, ale smích si nechal zajít. Teď by to stálo za fotku, mumlal si.

„Zdá se docela klid, ne?“ hlesla mezi dvěma loky.

„Jo, zdá se. Johan Henrik si stěžoval, že se mu začíná rozbíhat stádo. Sobům dochází pastva. A jestli překročí řeku, bude ten mezek Aslak dělat kravál, já toho chlapa znám.“

„Aslak? Ten, co žije ve stanu? Myslíš, že se jim stáda smíchají?“

„Podle mě už se stalo.“

Klemetovi zazvonil telefon. Chvíli trvalo, než si policista usadil aparát pod klapku ušanky.

„Sobí policie, Klemet Nango,“ ohlásil se.

Dlouho poslouchal, dál držel oběma rukama šálek, srkal kávu a občas něco přitakavého zamručel.

„Jo, budeme tam za pár hodin. Nebo možná zítra. Opravdu jsi neviděl žádnou jeho stopu?“

Klemet se během hovoru ještě jednou napil a pak zavěsil.

„Takže nakonec zdrhli jako první zase sobi starého Mattise. To volal Johan Henrik. Viděl prý asi tři desítky Mattisových sobů, kteří přešli silnici a teď jsou u něj. Jedeme tam.“

5.30, Kautokeino

Vchod do muzea byl poničený. Dvojitými dveřmi zejícími do-kořán se navalil snůh. Vločky zmrazené ledovým vichrem se mísily se střepinami vytlučeného skla.

Scénu právě zalila světla sněžného skútru, který prudce přibrzdil před budovou.

Řidič vězící v těžké kombinéze se nemotorně rozběhl ke vchodu. Energicky si třel tváře a snažil se zapudit zlé tušení.

On a jeho žena se v tomto zapomenutém koutě dálného norského severu usadili v předturistické éře. Kautokeino bylo při jejich okouzlení Laponci a nadání k výrobě šperků to pravé místo, kde mohli obě svoje vášně pěstovat.

Léta se ženou trpělivě budoval jedno z nejbizarnějších míst v zemi. Nad údolím vyrostl shluk desítky asymetrických staveb, jedna vedle druhé. Helmut sejmul svítilnu nad vchodem a pustil se do neradostné prohlídky interiéru. Jeho „zakázané město“, jak mu občas přezdívali, pobuřovalo některé estéty přes Laponsko a budilo nedůvěru u sámských řemeslníků. Helmut si osvojil laponské techniky zpracování stříbra a stal se jedním z nejlepších znalců v kraji. Poskytl tomuto řemeslu

rozptýlenému kočovnictvím prestižní výstavní prostor a vrátil mu jeho výsostné postavení. To, že vyhrál, pochopil Helmut v den, kdy mu Isak Mattis Sara, náčelník mocného laponského klanu osady Vuorje na západ od Karasjoku, přinesl březovou kolébku z dětství, aby ji vystavil v budově zasvěcené způsobu laponského života. Teď měl jednu z nejkrásnějších severoevropských sbírek.

Helmut vešel do další, rozlehlé místnosti věnované sbírkám ze střední Asie. Stříbrné ozdoby a keramika byly na místě. Všechno vypadalo netknuté.

Náhle zaslechl tlumený praskot kroků na střepech. Kroků, které se podle všeho blížily od vchodu. Znehybněl a naslouchal. Sály se nesla slabá ozvěna. Helmut zatajil dech a poslouchal. Instinktivně chňapl po afghánské dýce zavěšené na stěně a zhasl svítílnu.

„Helmute!“

Úlevně vydechl.

„Tady. V afghánském salonku!“ křikl. Dýku vrátil na stěnu.

Po pár vteřinách se objevila zachumlaná silueta tápající směrem k němu. Podle objemné bachratosti kombinézy hned poznal novináře.

„Johane, co tady proboha děláš?“

„Zavolala mi Berit. Asi před půl hodinou odtud viděla odjíždět skútr.“

Zaražený Helmut pokračoval v obhlídce. Všechno se zdálo na místě. Že by vstupní dveře rozbil nějaký opilý mladík? Ten dojem ještě zesílil, když konečně došel do poslední místnosti, do „bílého sálu“, kde byly shromážděné poklady laponského umění, nejkrásnější kusy šperků z jemně tepaného stříbra.

Vtom si Helmut všiml dveří do skladu. Byly pootevřené, klika utržená. Někdo ji surově vyrvál. Sevřel se mu žaludek.

Prostornou místnost vzápětí zaplavilo ostré světlo. Převážně

v ní byly očíslované bedny vyrovnané na nástěnných regálech. Uprostřed stály staré borové stoly. Všechno bylo srovnané. V pořádku. Pak mu pohled padl na první polici. Dvě bedny obsahující sošky velbloudů z rohoviny vyrobené v jedné dílně v Kandaháru. V pořádku. Ale horní police byla prázdná. Žaludkem mu projela tupá bolest. Ta police nemá být prázdná! Zmizela bedna.

Když novinář uviděl Němcovu tvář, bylo mu to jasné.

„Helmute, co chybí?“

Helmut stál s otevřenou pusou a vytřeštěným pohledem.

„Helmute, co chybí?“

Ředitel centra se na novináře podíval, zavřel ústa a na prázdko polkl.

„Buben,“ zasípal.

„Do prdele!“

11.30, střední Laponsko

Nina se na skútru napřímila a přidala plyn na doraz. Větve trpasličí břízy ji šlehaly přes obličej. Silný stroj bez obtíží šplhal do prudkého svahu. Jízdu usnadňovala vysoká vrstva sněhu mírnící nerovnosti. Ke *gumpi* v půlce mírného kopce uprostřed lehké prolákliny Nina dorazila jen pár vteřin po Klemetovi. Vždycky se divila, jak můžou v takto primitivním *gumpi* pastevci žít celé týdny, v největší zimě, kdy teploty padají až na minus pětatřicet stupňů, odříznuti od všeho, desítky kilometrů od nejbližší vesnice. Vítr zesílil a nic ho v těchto holých a pustých kopcích zřejmě nemohlo zbrzdit, třebaže *gumpi* stálo poněkud v závětrí, dole pod vrcholkem. Sundala si helmu, upravila ušanku a prohlížela si *gumpi* zblízka. Něco mezi karavanem a boudou na staveništi, ale v menším. Z plechového komínku stoupal kouř. *Gumpi* bylo bílé, namontované na velká kola, takže se dalo převážet. Boky mělo pobité kovovými pláty. Bylo to ošklivé, ale v tundře jde estetika stranou.

Nina přelétla pohledem harampádí před přístřeškem. Pastevcův sněžný skútr, jednoduchý špalek na štípání dřeva, sekeru zaťatou mezi kulatinami, železné a plastové kanystry, dvě

kovové krabice naložené na přívěsném vozíku, kusy porůznu roztroušených kabelů a dokonce sobí kůži s hlavou pohozené u vchodu. Sníh třísnily krvavé skvrny. Vnitřnosti byly roztažané mezi potrhanými pytli na odpadky, bezpochyby práce lišky. Klemet bez zaklepání vešel úzkými dveřmi a Nina ho následovala.

Mattis se loudavě nadvzdvl, protíraje si tváře.

„Bores,“ pozdravil ho Klemet.

Tak jako obvykle využil Klemet na jezeře toho, že byl ještě dobrý signál, a ohlásil Mattisovi návštěvu telefonem.

Nina popošla a nahnula se k Mattisovi.

„Dobrý den. Nina Nansenová. Nedávno jsem nastoupila k sobí policii, hlídka H9 s Klemetem.“

Mattis jí podal umolousanou ruku, Nina ji stiskla a usmála se na něj.

Mladá policistka se rozhlížela kolem, ohromená nepořádkem a špínou. Zařízení bylo spartánské. Po délce stálo nalevo několik polic přeplněných kanystry s barevnými tekutinami, konzervami, na hřebec viselo náradí, kožené řemeny, tradiční nože. Když se to tak vezme, je police poměrně srovnaná, napadlo Ninu. Podle všeho šlo o věci, na kterých pastevci záleží. Potom palanda. Napravo kamna a lavice s úložným prostorem. Mezi postelí a lavicí dlouhý úzký stůl. Horní lůžko zavalovaly umělohmotné vaky, z nichž vyčuhovalo šatstvo, a krabice s potravinami. Lana, deky, kombinéza na skútr, mohutné pončo ze sobí kožešiny, několik párů rukavic, ušanka, pomíchaná a špinavá změt všeho možného. Na spodní palandě ležel Mattis, do půl těla v obrovském spacím pytli, podloženém sobími kožešinami. Přes spacák měl přehozených několik potrhaných dek s fleky od jídel a oleje.

Na kamínkách bublal na mírném ohni objemný kastrol. Před nimi stál jiný hrnec, plný tajícího sněhu.

Na šňůře natažené přes celé gumpi se sušily dvojce kalhoty ze sobí kůže a několik párů ponožek pochybné čistoty a také dva kousky sobí kůže zbavené srsti. Zpod police čouhaly dva páry tlustých zimních bot.

Nina zírala na skromné gumpi s očima navrch hlavy. Ráda by si udělala fotku, ale netroufla si. Bylo to špinavé a úděsné. A fascinující. Uvědomila si, že právě vkročila do neznámého světa. Nešlo jí to na rozum. Jak je možné, že takhle někdo žije v Norsku? V její vlastní zemi? Připomnělo jí to reportáž o rumunském cikánském táboře, kterou viděla v televizi. Chyběly jen polonahé děti. Nina se zároveň cítila v rozpacích. Nechá-pala, že se Klemet tváří tak samozřejmě. Jenže on k tomuto kraji patří. On to tu zná. I taková je tedy tvář skandinávského království. Klemet jí vysvětlil, že Mattis tu nežije trvale. Ale i tak! Tohle že je Norsko? V Ninině vesnici na norském jihu měli rybáři snad jen o málo větší boudy na vodě. Ukládali si do nich čluny, sítě. Jako dítě se do nich Nina někdy schovávala a pozorovala velké rybářské lodě, které přistávaly u vesnice a matka jí zakázala se k nim přibližovat. Ti muži s sebou přivá-žejí hřích, varovala ji. Matka viděla hřích všude.

V rybářských boudách ale nebyla taková bída. V tomhle gumpi vlastně také ne, uznala Nina po chvíli. Z tohoto gu-mpi číšel zmar.

Její matka by se o tuhle ubohou duši uměla postarat. Vždycky věděla, co dělat, oddělit dobro od zla. Kladla si otázku, zda Klemet uvažuje podobně, nebo jestli je její kolega už otupělý. Nebo jestli si myslí, že takové podmínky jsou tady normální.

Mattis se na oba díval celý nespůj. Uhýbal očima.

„Před chvílí do telefonu jsi mi nahnal,“ zakřenil se pastevec na Klemeta, který se usadil na lavici proti němu. „Volal jsi, a že prej ‚policie‘. To ve mně hrklo. Měl jsi říct sobí policie.“

Klemet se pochechtával a vytahoval z batohu hrníčky.

„No bodejt,“ pokračoval Mattis. „Když volá policie, jeden nikdy neuhodne, odkud vítr fouká. Se sobí policií aspoň víš, že to nebude tak horký. No nemám pravdu, Klemete?“

Klemet se choval jako doma. Vyndal plastovou lahev s čirou tekutinou.

„Tak to prrr, s tímhle na mě nechod!“

„Nene, tohle je čistá voda,“ ujišťoval Klemet.

Mattis se rozvalil. Rozpráhl paže směrem k Nině a chraptivým, místy pronikavým hrdelním hlasem začal rytmicky notovat píseň, které Nina vůbec nerozuměla. Měl to asi být joik na přivítanou. Klemet se při něm usmíval.

Nina usedla na kraj lavice, která byla také posetá nejrůznějšími fleky.

„Než si sedneš, můžeš na stůl donést ten hrnec,“ houkl Mattis.

Nina se na něj chápavě podívala. Kolega se ani náznakem nepohnul.

„Ale jistě,“ usmála se. „Vypadáte dost unaveně. To bylo krásné, co jste zpíval.“

Nina si na Mattisovi všimla známek opilosti. Nerada lidi viděla v takovém stavu.

Nebylo jí to příjemné. Sundala si ušanku a hledala kousek čistšího místa, kam ji položit, pak se půvabně zvedla, došla pro hrnec a postavila ho na stůl. Mattis do něj bez okolků zajel vidličkou, nabodl kus masa a začal žvýkat, vývar přitom nechal kanout na spacák, z něhož se jen trochu povytáhl.

„Můj strýc byl taky pěvec joiků,“ připomněl Klemet.

„No pravda, tvůj strejc Nils Ante, to byl nějaký joikař.“

„Dokázal složit píseň jen tak, přímo před tebou, vyzpívat nějaké místo, člověka nebo věc, kterou právě viděl a která ho zaujala. I při mluvení měl trochu zpěvavý hlas. Když se chystal ke zpěvu, zajiskřilo mu v očích.“

„A co dělá teď?“

„Je starý. Už nezpívá.“

Klemet také vylovil kus masa a přehodil si ho do misky. Nina nechala hovor na něm.

V jednání s pastevci se vyznal. Nikdy na ně nesmíš spěchat, poučil ji Klemet. Zajímalo by ji, jestli má Mattis skutečně právo porazit jen tak soba.

Klemet už se zase sklonil k misce a s mluvením očividně nespěchal. Uviděl holenní kost.

„Můžu?“ zeptal se Mattise.

Ten přikývl bradou a vytáhl si sáček s tabákem.

Klemet se právě chystal přeseknout sobí kost rukojetí dýky, když mu zazvonil mobil.

„Sakra!“ zaklel. Chvilí se díval na kost, jako by od ní čekal odpověď. Odpadlo z ní jen pár kousků masa uvařeného ve slané vodě. Rozmrzele se obrátil na Mattise. Laponec už si dobalil cigaretu. Po bradě mu stékal vývar. Kousek masa uvízl ve vousech. Klemet se zamračil, kost a dýku stále v ruce. Mezi dvěma zazvoněními byl slyšet jen kvílející sibiřský víchř, který už dva dny obaloval Finnmarku ledem. Jako by nestačilo třicet stupňů pod nulou.

Mattis využil chvíle a vytáhl zpod lůžka třílitrový kanýstr. Postavil ho na stůl a nalil si šálek.

Telefon dál vyzváněl. Někdy si je signál našel i uprostřed viddy.

Pak zvonění přestalo. Klemet mrknul na displej. Nic neřekl. Nina naléhala očima. Nakonec jí parták telefon podal. Nina si přečetla jméno.

„Zavolám pak,“ odbyl ji Klemet.

Jakmile se začnou mísit stáda, pastevci podle všeho velmi rychle znervózní a jsou netrpěliví.

Mattis ke Klemetovi přistrčil kanýstr.

„Ne, díky.“

Posunkem pobídl Ninu, ta zavrtěla hlavou a poděkovala úsměvem. Mattis do půlky vyprázdnil šálek a s mlasknutím přimhouřil oči.

Klemet vzal znovu kost a přepůlil ji. Nabídl Nině. V tváři mladé ženy už nebylo po úsměvu ani památky. Pohodlně se napůl natáhla na lavici a rozepjala si kombinézu. V gumpi panovala skoro přijatelná teplota.

„Dáš si?“

„Ne,“ odmítla stroze. Tušila, že stejně neunikne oblíbenému Klemetovu vtípku.

Pokukoval po ní, nesl kost pomalu k ústům a hlučně vysrkl sousto morku. Otřel se do rukávu. Mrkl na Mattise a se zábleskem v očích se obrátil k Nině.

„Jestlipak víš, že tohle je laponská viagra?“

Mattis přeskakoval nechápavým pohledem z jednoho policisty na druhého, dokud se Klemet nerozesmál.

Nina ho zpražila pohledem. Aby ne, říkala si, vždyť to od něj za čtyři dny patroly už slyšela přinejmenším dvakrát.

To už se s otevřenými bezzubými ústy rozchechtal i Mattis jako pomatený, až to Ninu zarazilo. Popadl kost a také hltavě nasál morek.

„Mňam, laponská viagra!“

Smál se, ukazuje pahýly v bezzubé dásni, a nemohl přestat. Z úst mu vyskakovaly kousky masa. Nina nedávala nic znát, ale v duchu se ptala, co tam vůbec pohledává. Bylo jí jasné, že si s ní Klemet trochu pohrává, a jen doufala, že bude vědět, kdy skončit. Uvědomovala si, že je ve světě pastevců moc krátce na to, aby Mattisovi pověděla, co si myslí.

Pastevci vytékala slina z koutku, a i on teď napřáhl k Nině ruku s kapající kostí.

„No tak, šup tam, laponská viagra!“

Vyprskl znovu smíchy, ohlédl se krátce po Klemetovi. Pak spustil další joik, vypomáhal si přitom rukama a upíral oči na Ninu, ačkoli se nezdálo, že ji opravdu vidí. Klemet se náramně bavil. Při pohledu na Mattise si otíral koutky očí a pochechtával se.

Nina zůstala sedět na kraji lavice, skrčila kolena pod bradu a objala si nohy rukama.

V těsné kombinéze to šlo ztuha. Byl to její trucovací posez. Ušklíbla se, ale diplomaticky odmítla zdvořilým pousmáním. Bylo znát, že ženská návštěva sem často nezabloudí.

„Co se mě týče, cítím se v plné formě,“ nenechal toho Klemet a laškovně na Ninu mrknul.

Mattis se opět rozhihňal a plácal se do stehén.

„Je hezoučká, to teda jo,“ škytl pastevec.

Klemet vstal a nabral si sběračku vývaru. Mattis si všiml, že zvážněl, a přestal se smát, jako když utne. Nina se natáhla a nalila si místo sobího vývaru kávu. Mattis ji sledoval a visel očima na tmavomodrém svetru, pod kterým se mladé ženě rýsovala nadra. Pak zašilhal po Klemetovi a sklopil zrak.

Nina byla jako na trní. Ten pastevec s vilným pohledem ji odpuzoval, ačkoli věděla, že by ho měla spíš litovat.

„Takže, Mattisi, sobi ti utekli na druhou stranu silnice. Víš, že jsou teď u Johana Henrika? Volal nám.“

Klemetova náhlá proměna Mattise zaskočila. Díval se nervózně na něj, pak na Ninu, pohledem klouzal z její tváře na prsa.

„Vážně?“ zatvářil se nevinně. Pokukoval po Klemetovi a škrábal se přitom na zádech.

Znovu zazvonil telefon. Klemet ho vzal, oči stále upřené na Mattise. Tentokrát se spojení přerušilo hned. Na displeji naskočilo kautokeinské komisařství. Bude také muset počkat.

„Tak co s tím provedeš?“ tlačil ho Klemet.

Nina si pastevce prohlížela. Měl hodně vysedlé lícní kosti, ustupující bradu, tvář rozrytou vráskami, na Laponce docela husté vousy. Všimla si, že než promluví, přimhouří nejdřív oči, dolní ret přetáhne přes horní, pak oči otevře a teprve spustí. Navzdory nechuti, kterou v Nině vzbuzoval, ji ten člověk fascinoval. Nikdy se s nikým takovým nesetkala. V její vesničce na jihu, na břehu fjordu dva tisíce kilometrů odtud, se takoví lidé jako on nevyskytují. To neexistuje!

„Nemám potuchy.“

Klemet otevřel batoh a vyndal složku štábních map 1:50 000. Odsunul hrnec a plechovky od bobů plné cigaretových špačků. Mattis využil chvíle, vyhltnul zbytek šálku, zase se přitom zašklebil a hned si vrchovatě dolil.

„Podívej, my jsme tady. Tohle je řeka, tady jezero, kudy vodíš stádo na letní pastviny. Johan Henrik má teď svoje soby tady a tady, v lesích.“

„No a co?“ zívá Mattis.

„A ti tvoji přešli přes řeku.“

„Přes řeku...“

Uchechl se, škytnul a zase zvažněl.

„No jo, oni totiž moji sobi neumějí číst značky, chápeš?“

„Víš, Mattisi, přesně, co chci říct. Na druhé straně řeky nemají tvoji sobi co dělat. Je ti jasné, jaké to na jaře zase bude peklo, až budete s Johanem Henrikem sobi oddělovat? Budete se handrkovat jako vždycky. Dobře víš, co to dá za práci soby roztrdit.“

„A hlídat stádo v takové zimě, uprostřed tundry, když je na to člověk sám, to snad práci nedá?“

„Kde se rozkládají tvoje pastviny v zimě?“ zeptala se Nina.

Mladá policistka měla o chovu sobů zatím jen teoretickou představu z rychlokurzu v Kiruně. Jako holka často hlídala pár ovčí, které chovala matka. Ostatně spíš pro radost, protože

ovce se na dně fjordu hlídaly samy. Pastevectví u nich bývalo spíš zábava než řemeslo. Připadalo jí neuvěřitelné, že někdo musí trávit noc v ledovém vichru a hlídat soby. Aby pochopila, potřebovala se opřít o konkrétní a měřitelné údaje.

Mattis znovu zívá, promnul si oči, lokl si kořalky. Nininu otázku ignoroval.

„A proč Johan Henrik tak vyvádí?“ obrátil se na Klemeta. „Stačí mu nahnat svoje soby ke kopci. Má na to lidi, on jo.“

„Mattisi,“ nedala se Nina, „ptala jsem se vás, kde leží vaše pastviny?“

Mladá žena mluvila velice klidně. Nenapadlo ji, že by Mattis otázku ignoroval schválně.

„Lidi má, to ano,“ odpověděl Klemet. „Ty ale máš svoje pozemky. Tak to zkrátka je. Jsi za svoje stádo odpovědný.“

„No a? Já ty hranice nekreslil. To ouřadové ze Správy chovu sobů, se svejma barevnejma písátkama a akurátníma pravítkama, v pěkně vyhřátých kancelářích.“

Dal si lok a tentokrát se ani nezašklebil. Vztekal se.

„Hlídal jsem stádo skoro celou noc. Myslíš, že to je sranda?“

„Mattisi, můžete mi, prosím, ukázat hranice své pastviny?“

Nina nezměnila mírný tón.

„Nemáš někoho na výpomoc?“ pokračoval Klemet.

„Na výpomoc? Koho?“

„Občas ti píchne Aslak.“

„Jenže teď ne. Tahle zima dává všem zabrat. Asi má pořád zlost. Navíc sobi nemaj dost potravy. Nedokážou rozbít led a dostat se k lišejníku. A vůbec, mám toho po krk. Abych jim koupil granule, na to nemám. Tak jdou moji sobi tam, kde je co žrát. Okusují lišejníky ze stromů v lese. Co s tím nadělám?“

Zavdal si pořádný doušek.

„Za chvíli se tam mrknu.“

Dorazil šálek. Dlouze zívá.

„Chce slečinka, abych jí přečet budoucnost?“

„Slečinka by chtěla, abys jí ukázal hranice své pastviny.“

„Klemet ti to poví. Takže žádná budoucnost? No nic, dám si dvacet.“

A bez okolků se zavrtil do spacáku.

Klemet obrátil oči v sloup a kývl na Ninu, že odchází.

Venku Klemet obešel Mattisův skútr, osahal motor a chvílku stroj obhlížel.

„Klemete, proč mi Mattis neodpovídal?“

„No víš, ono je to tady tak trochu mačistické prostředí. Nejsou zvyklí vidět v tundře uprostřed zimy ženskou, natož pak v uniformě. Nevědí moc dobře, jak se chovat.“

„Hm. Zato ty to dobře víš.“

„Co tím chceš říct?“

„Nic. Kde jsou teda ty hranice pastvin? Tvůj kámoš říkal, že mi je ukáže.“

Navzdory mrazu začalo znovu chumelit. Klemet rozvinul mapu na sedle skútru a ukázal Nině pastvinu.

„Jestli teď stádo potřebuje stromy, mohl by je zahrnat k severozápadu, tam je les o hodně hustší a je to uprostřed jeho zóny, daleko od Johana Henrika.“

„Ano, možná. Možná už tam byli. A možná tam většina jeho stáda ještě je. Můžeme se tam zajet podívat, jestli chceš,“ navrhl Klemet. „A pak navštívíme Johana Henrika.“

Znovu nasedli. O pár minut později zastavil Klemet uprostřed jezera. Věděl, že v tom místě chytí jeho mobil signál. První vzkaz byl od Johana Henrika. Zřejmě byl vzteky bez sebe. Vzkaz z komisařství v Kautokeinu byl ještě razantnější. Hlídka H9 má všeho nechat a vrátit se. Johan Henrik musí počkat.

12.00, Kautokeino

Karl Olsen nechal motor v pick-upu běžet. Parkoviště několik kilometrů od Kautokeina bylo skoro prázdné, až na přívěs odstavený před vjezdem do sobí ohrady, která byla v tomto ročním období opuštěná. Ze silnice sem nebylo vidět. Nalil si další šálek kávy, horkou ji srkal a rozhlížel se kolem. Brzy bude potřeba začít s kontrolou zásob. Posunul si do čela zelenou čapku s hnědým kšiletem a logem značky olejů a s přimhouřenýma očima se zlehka podrbal na hlavě. Ano, letos bude potřeba hodně ječmene. Taky by rád zkusil skleníková rajčata. EU nabízí nové dotace. Laponská rajčata, nic pro místní trh, ale pro turisty, ti se neustále shánějí po takových věcech. Povzdechl si sám pro sebe.

Ranní zprávy se nadále točily kolem loupeže. „Jde o první tradiční sámský buben, který byl natrvalo vrácen na laponské území,“ vysvětloval Němec v rozhlase. „Tyto bubny používali šamani. Pro místní obyvatele má obrovskou cenu. Je to pro ně tragédie, protože celá léta lidé usilovali, aby se tyto bubny konečně vrátili na území jejich předků.“

Karl Olsen se při poslechu interview mračil.

„Země jejich předků... idiotskej Němčour. Co asi ví o svejch předcích on?“

Vychrstl zbytek vychladlé kávy okénkem. „Od rána omílají jen tohle,“ mumlal si Karl Olsen. Znovu si dolil trochu kávy.

Po pár minutách přibrzdilo u jeho korejského pick-upu jasně modré volvo. Vystoupil z něj štíhlý muž s knírkem a přesedl si k němu.

„Kafe?“

„Dám si,“ kývl příchozí a sundal si čepici. „Tak co máš? Dělej, nemám moc času.“

„Kvůli tomu bubnu?“

„Jo. Všichni jsou auf.“

„Poslyš, Rolfe, znal jsem dobře tvýho tátu, správnej chlap. Myslím, že mě taky měl rád.“

„A?“

„Jak je to teď dlouho, co jsi u policie, hochu?“

„Sedmnáct let. To jako chceš mluvit o mým životě, proto sis mě pozval?“

„A sem do vesnice ses vrátil, jsou to tak tři roky?“

„Trochu víc, to snad víš.“

„Hele, mladej, ta věc s bubnem je průser.“

„Jo, je to blbý, jasně že je to blbý. A co dál?“

„Všichni teď budou vyšilovat, je ti to jasný?“

„Už všichni vyšilují.“

„Tak, tak, právě jsem slyšel toho pitomýho Němce, ‚skú-tešná trakétie, skútešná trakétie‘,“ opičil se statkář po řediteli kulturního centra.

Ani Rolf Brattsen neměl Němce v lásce. Příliš stranil Laponcům, a ne dost Norům.

Karl Olsen se pootočil k policistovi trochu víc. Měl ztuhlou šíji a při hovoru se musel natáčet celým tělem. Úkosem se na Rolfa Brattsena podíval.

„Poslyš, Rolfe, něco ti povím. Jsem totiž takovej, říkám věci na rovinu. Ty víš, kdo jsem, víš, že jsem ve Straně pokroku. A taky víš, co si ve straně o těch laponskejšch záležitostech myslíme.“

Policista teď mlčel.

„Nevím, jak ty, vím ale, co si o tom myslel tvůj táta. A tvůj táta a já jsme si mysleli totéž. Tvůj táta byl dobrej Nor, v tom jsme zajedno? A ty jsi taky dobrej Nor, že jo, hochu?“

Statkáři dělalo otáčení hlavy potíže, natáhl se po zpětném zrcátku a sešteloval si ho, aby viděl policistovi do tváře bez vykrouceného krku.

„No, hochu, já vím, že jsi správnej chlap. Tvůj táta správnej chlap byl. Víš, že jsme spolu zamlada proháněli komundíry? No a Laponci, to je prašť jako uhoď, nemám pravdu? Samí komunisti a podobná verbež, s jejich žvástama o právu na půdu. Já o půdě něco vím. Půda sama rozhoduje, komu chce patřit, a to je ten, kdo se o ni stará, nikdo jinej, rozumíš? A o půdu se starám já. Teď ty chlápky vyhecuje nějakěj hovadskej buben. Můj buben, moje půda a celej ten ksindl. Ty jejich výmysly pro nás nejsou nic dobrýho. Navíc tím nabudí šťouraly z Osla a my přece nemáme zapotřebí, aby se sem navezli nějaký panáci z hlavního města, ne? Je nám líp bez nich, i když ještě líp by nám bylo bez Laponců.“

Statkář se na chvíli odmlčel, vylil z okénka vystydlou kávu a dolil si horkou.

„Ty toho moc nenamluvíš, co? Zrovna jako tvůj táta. Jo, jo, to byl správnej chlap. Rovnej, dalo se mu věřit, víš? S komoušema jsme se nemazlili. Jsi mu podobnej. Byl by na tebe pyšnej, hochu.“

„Hele, Karle,“ ozval se policista, „já ty podělaný Laponce nemiluju o nic víc než ty. Nemám rád podělaný Rusáky, co se u nás potulujou, a podělaný Pákistánce, který k nám lezou. Jsem ale policajt, jasný?“

„Nono, mladej, ty se umíš rozparádit,“ medově se usmál statkář, spokojený, jakým směrem se hovor konečně stočil. „Jistěže jsi policajt, a dobrej policajt. Jen bych rád, abys věděl, že nejsi sám. Není dobrý, aby ti chlápci začali nějak moc fantazírovat. A já si říkám, že možná nebude na závalu, pokud ten buben nedostanou zpátky. Jinak je může přivést na ledajaký nápad. Víš přece, že už maj i vlastní policii...“

„Sobí policie? Lehkej oddíl! Pár blbečků, rádoby policajti, leda na prkotiny!“

Policista se poprvé rozohnil.

„Zrovna teď,“ posmíval se Rolf Brattsen, „jsou ti z Kau-tokeina u debilního Mattise. U toho kripla, kterej celý dny prozpěvuje a pochlastává, místo aby si hlídal soby.“

„Tak oni jsou u něj?“ zpozorněl statkář a snažil se k policistovi otočit.

Pak hned Karl navázal.

„Vadnej on teda je. To je z toho, jak šukaj mezi sebou, že jo? Víš přece, kdo byl Mattisův otec?“

„Ten pošuk, o kterým se povídá, že byl šaman?“

„Lidi si to myslej, hochu. Pravda je, že Mattisovým fotrem je jeho strejc, vlastní brácha jeho mámy, chápeš?“

Rolf Brattsen potřásl hlavou.

„Musím zpátky na stanici. Netušil jsem, že jste se s tátou tak dobře znali,“ poznamenal policista.

Poprvé se ke statkáři obrátil a pátravě se podíval.

„Nikdy mi o tobě nevyprávěl.“

Starý statkář se díval upřeně před sebe.

„Vrať se do práce, hochu,“ rozloučil se Karl Olsen, vyhýbaje se jeho pohledu. „A nezapomeň, kam patříš. A že s tím hledáním bubnu by se nejspíš nemělo nijak kvaltovat, protože nám ty laponský komouše jen rozrajcuje.“

16.30, Kautokeino

Klemet Nango a Nina Nansenová se blížili jihovýchodním svahem k vesnici. Dali se po „dálnici“, jak se v zimě říkalo, po široké zamrzlé řece protékající středem města, směrem k centru, kde sídlilo komisařství. Vchod pro veřejnost sousedil s Jednotou, státní prodejnou alkoholu v malém, a zákazníci si nezdávka spletli dveře.

Paprsky slunce už před hodnou chvílí zmizely za obzorem, ještě se ale drželo mlhavě bledé světlo. Klemet s Ninou odstavili skútry na parkovišti, po jednom spolu odnesli oba kufry do garáže a stoupali po schodišti do patra, kde byly kanceláře.

„No ne, jdete jako na zavalanou, u Šerifa začíná porada,“ zahlásila sekretářka komisařství, která je předběhla na schodech. „Kvůli té věci s bubnem nevím, kde mi hlava stojí.“

„S jakým bubnem?“

„Copak tobě se to nedoneslo? Budeš zírat,“ řekla a poklepala na složku s lejstry. „Já letím.“

Oba policisté si odložili věci a zamířili do zasedačky. Přivítal je hlas Tora Jensena, kterému pro jeho zvyk přihrbovat ramena a nosit v civilu kožený kovbojský širák přezdívali Šerif.

Šerif počkal, až se usadí. Přítomní byli další čtyři policisté. Klemet Nango zaznamenal, že chybí komisařův zástupce Rolf Brattsen.

„V noci z neděle na pondělí byl u Juhla ukraden laponský buben,“ zopakoval Tor Jensen. „Jak je vám známo, ten buben je výjimečný, první, který se natrvalo vrátil do Laponska. Já Laponec nejsem, ale pro Laponce je zřejmě důležitý. Je pro tebe důležitý, Klemete? Jsi tady jediný Laponec.“

„Myslím, že ano. Vlastně nevím,“ řekl Klemet trochu rozpačitě.

„Každopádně z toho je pořádný poprask. Laponci řvou, že se jim znovu bere identita, že jsou ještě pořád diskriminováni a tak dále. V Oslu pochopitelně šílí, hlavně proto, že za tři týdny začne významná konference OSN o původních populacích a že naší drahou původní populací, jak všichni dobře víte, jsou naši laponští přátelé. Učili vás tohle v policejní škole, Nino? Moc bych se divil. Zkrátka soudruzi z Osla jsou bez sebe, rádi by se ve třídě OSN předvedli jako premianti, předně pro prachy, které to nese, a taky že nechtějí dostat přes prsty kvůli nějakému bubnu.“

„Víš se už, kdo to mohl udělat?“ zeptala se Nina.

„Ne,“ odsekl Šerif.

„Nějaké hypotézy?“ dorážela Nina.

„K tomu se dostaneme, vezmeme to ještě jednou od začátku.“

Vešla sekretářka. Před každého položila pět archů sepnutých svorkou.

„Takže buben byl uložený v zamčené bedně,“ zopakoval Šerif. „Nedávno ho muzeu zaslal soukromý sběratel. Buben zmizel i s bednou. Nic jiného se zřejmě neztratilo. Byla to vloupačka. Vylomili dvoje dveře. U těch vchodových rozbili skla. Fotka číslo jedna. Druhé vedly do archivu. Fotka dvě. Byly vypáčené, nevím se čím. Tady je situační plánec. To vám musí stačit.“

Klemet složku krátce prolistoval. Byla to slabota. Odfláknutá práce.

„Připomínám vám: velký politický tlak z Osla, ale taky od zdejších laponských politiků. Nemluvě o extrémní pravici, která si chce přes Laponce nahonit body a přísazuje si. Padejte, chlapi, do muzea a posviťte si na to! Klemet a Nina budou jako posila patrolovat ve městě. Zdá se, že je tam nějaké srocení.“

„A ty hypotézy?“ připomněla s milým úsměvem Nina. Už podruhé se dnes někdo vyhnul odpovědi na její otázku a začínalo ji to dráždit.

Šerif si ji chvíli mlčky měřil.

„Všechno, co víme, je, že nějaká sousedka,“ mrknul na hubené hlášení, „Berit Kutsiová, zaslechla v noci skútr. Při tom všem pojíždění pastevců v kteroukoli denní i noční hodinu sice nic nenormálního, ale v tom místě je to nezvyklé. Stopy smetla sněhová vichřice. Vyšetřování dostal na starost Rolf. Zítra ráno vás tu chci mít na hlášení.“

„Klemete, jak to vypadá ve viddě?“ zeptal se Šerif po odchodu ostatních.

„Začíná jít zase do tuhého. Špatná zima. Drobní chovatelé jsou na tom dost mizerně. Hádám, že střetů bude čím dál víc.“

„Klemete, kvůli té konferenci by se hodilo mít co nejmní velkých průšvihů, jestli chápeš, co tím chci říct.“

Klemet sevřel rty.

„Běž to říct sobům.“

„A ty to vzkaž chovatelům, to je tvůj džob. Prozatím Ninu proved' městem. Služebně, Klemete, ne že do ní budeš hučet!“

„Unavuješ mě, Šerife.“

„Znám tě, Klemete.“

Klemet a Nina sjeli na skútru pár stovek metrů po altské silnici až ke křižovatce. V Kautokeinu se říkalo krátce „křižo-

vatka“, protože to byl strategický bod města. Jedna silnice vedla z Alty na severním pobřeží směrem do Finska a pak do švédské Kiruny. Využívaly ji kamiony pendlující mezi jihem a severem Norska. Protínala sice dvoje hranice, ale měla výhodu, že byla rovná a ušetřila nekonečnou trasu podél norských fjordů. K ní kolmá druhá silnice byla krátká. Vedla jednak na parkoviště u supermarketu a jednak k odbočce k několika podnikům a dál k impozantnímu dřevěnému svatostánku, který působil poněkud velikášsky.

Střed křižovatky obsadila asi desítka lidí. Většina z nich vytáhla tradiční laponské kroje, jejichž jasné barvy se odrážely od sněhu. Dvě postarší ženy třímaly transparent, zjevně spíchnutý na koleně a stěží k přečtení. Písmena byla rozpitá. „Vraťte nám náš buben!“ K tomu není co dodat, pomyslel si Klemet. Jedna skupinka postávala u koše s ohněm. Teplota se trochu umoudřila, stěží minus dvacet. Zima ale zalézala za nehty kvůli povívajícímu mírnému větru.

Policisté zajeli na parkoviště vedle koše s ohněm. Provoz nebyl skoro žádný. Popravdě jako obvykle. Popošla k nim žena kolem šedesátky a nabídla jim kávu.

„Zdravím, Berit, co to tady provádíte?“ přivítal se s ní Klemet.

Znal Berit Kutsiovou už dlouho. Jemnou pleť obličej, vysoko položené lícní kosti vypínající hladké tváře, na nichž vyskočily drobné vrásky, jen když se usmála. Vyzařovala z ní dobrotivost, oči pod lehce povislými víčky se dívaly pohledem plným porozumění. Znal ostatně všechny demonstranty. Byli to Laponci, ale nebyl mezi nimi žádný sobař, kromě nejmladšího demonstranta Olafa. Nakláněl se do otevřeného okénka nějakého auta a diskutoval s řidičem. Jiní pastevci neměli na postávání tady čas. Trávili ho v pustině viddy, kde hlídali soby, nebo spali a vynahrazovali si bezesnou noc v mrazu, jako určitě

právě teď Mattis. A snažili se nemyslet na to, že za pár hodin budou muset znovu vylézt do zimy, řezavého větru, znovu na sebe navrstvit oblečení, zapomenout na kocovinu, vyjet úplně sami se skútre do tundry a přitom doufat, že nebudou mít nehodu. Už víckrát se stalo, že vedle skútru našli umrzlého pastevce, který předtím naboural do neviditelné skály pod sněhem. Nadarmo se neříkalo, že chov sobů je nejnebezpečnějším řemeslem dálného severu.

„Sakra, je moc pěkná, ta malá,“ usmála se Berit. „Mizerný Klemet. Ne abyste mu naletěla,“ radila Nině. „Klemet je sukníkář. Možná na to nevypadá, ale držte si ho od těla, holčičko.“

Nina se na Klemeta nejistě podívala. Policista už si stačil všimnout, že mladou kolegyni uvádí do rozpaků ta bezprostřednost Seveřanů, která se tak liší od zdrženlivosti Skandinávců na jihu.

Klemet a Berit se znali od dětství. Dobírala si ho odjakživa.

„Berit, takže vy jste před muzeem slyšela skútr?“

„Už jsem to přece všechno řekla Rolfovi. Když jsem zaslechla skútr, myslela jsem, že je to nějaký chovatel, který přijíždí z údolí ze severní strany kopce, z opačné strany, než leží centrum,“ upřesnila Berit pro Ninu. „Tím směrem jsou stáda. Ale skútr zastavil před centrem, to se vprostřed noci nikdy nestává, a motor zůstal běžet.“

„Kolik bylo hodin?“

„Asi kolem páté ráno, možná míň. Tou dobou se často probouzím a pak znovu usnu. Ale vzbudilo mě vrčení motoru, když skútr odjížděl.“

„Viděla jste ten skútr nebo toho člověka?“ zeptala se Nina.

„V jeden moment mi reflektory ozářily pokoj jako ve dne. Proto jsem řidiče nemohla vidět. Každopádně ne obličej. Když odjížděl, zahlédla jsem ale zezadu kombinézu, nejspíš oranžovou, jakou nosí nádeníci na stavbě, víš přece.“

Moc toho nebylo. Na rozdíl od toho, co si myslel Šerif, zmi-
zení bubnu Klemeta nijak zvlášť netrápilo, samozřejmě kromě
zločinné stránky věci. Klemet nikdy nebyl nějak zvlášť pravo-
věrný Laponec. Měl k tomu řadu důvodů. A nerad se o nich
šířil. Ještě méně před Nelaponci.

Berit už byla zpátky na kraji křižovatky s ostatními demon-
stranty, kteří blokovali odbočku ke kostelu.

Pyšným rázným krokem se ke Klemetovi nesl nejmladší
z nich – Olaf, kterému táhlo asi na padesát, měl umíněnou
bradu a pod vysedlými lícemi požívačná ústa. Vedle Klemetova
kaštanového ježka vynikaly jeho polodlouhé černé vlnité vlasy.

„Podívejme, dorazila policie.“

Mluvil rychle.

„Co nám chceš? Už jsi našel buben, Klemete? Dobrý den,
slečno,“ zazubil se na Ninu.

„Dobrý den,“ pousmála se Nina zdvořile. Klemet se s odpo-
vědí neobtěžoval.

„Klemete, jestli je v tobě ještě kapka laponský krve, chá-
peš snad, že krádež toho bubnu je skandál. Dýka do zad! My
Laponci se s tím nikdy nesmíříme. Pohár přetekl. Umíš to po-
chopit, Klemete, nebo jsi zapomněl, že jsi Laponec?“

„Brzdi, ne tak zhurta, Olafe, jasný?“

„Viděl jste ten buben?“ zajímala se Nina.

„Ne. Myslím, že ho měli vystavit za pár týdnů.“

„Proč je tak důležitý?“ vyptávala se dál Nina.

„Je to první buben, kterej se vrátil do Laponska,“ odpově-
děl Olaf, obraceje se střídavě na oba policisty. „Desítky let nás
švédský, dánský a norský pastoři pronásledovali, aby se zmoc-
nili šamanskejch bubnů a spálili je. Měli z nich hrůzu. Protože
se dalo promlouvat s mrtvými a uzdravovat. Spálili jich stovky,
těch bubnů. Po světě se dochovala stěží padesátka, v muzeích
ve Stockholmu a jinde v Evropě. A taky u sběratelů. Ale žádněj

u nás, na našem vlastním území. K neuvěření, co? Teď se konečně vrátil první buben. A oni ho ukradnou! To je provokace!“

„Kdo by měl zájem to udělat?“ pokračovala Nina.

„Kdo?“

Olaf zvedl bradu a prohrábl si vlasy.

„Komu jde podle vás o to, aby buben zmizel? Pochopitelně těm, co si nepřejou, aby Laponci zvedli hlavu.“

Klemet Olafa pozoroval. Pastervec ho popuzoval svou nadutostí. Ačkoli byl Olaf Renson sobač, čas na podobné demonstrace si našel vždycky. Byl ale zvláštní případ. Ryzí a tvrdý bojovník za laponskou věc už od poloviny sedmdesátých let. Tenkrát začalo v Laponsku několik norských, chilských, australských a jiných společností budovat doly a přehrady. Jedna z nich, chilská společnost Mino Solo, na sebe všechny poštvala nebezpečnými metodami, které vyvolaly demonstrace, jimž stanul Olaf Renson v čele. Natrvalo si tím vydobyl pověst aktivisty a mstitele. V Klemetovi pravidelně probouzel výčitky svědomí.

Ke křižovatce dojezdy dva kamiony. Zablokovaly je dvě po-
starší Laponky, které se před každý vůz vždycky na pár vteřin postavily, než ho pustily dál. Řidiče – podle poznávací značky Švédy – to zřejmě pobavilo. V opačném směru stála fronta několika aut. Řidič červeného volva začal troubit, vzápětí se připojil další. Drobné ženy pokračovaly ve stejném rytmu a před každým vozem pět vteřin postály.

Jeden z kamionů dojel na hranici křižovatky. V kabině seděli dva muži. Švédský řidič vypadal rozjařeně, loktem štouchal do spolujezdce, v němž Klemet poznal místního pastervece Mikkela, který pracoval pro zámožnější chovatele. Šofér stáhl okénko a nehledě na zimu, vystrčil potetovanou paži. Klemet stál nedaleko a dobře slyšel, jak švédský šofér na jednu z Laponek zavolał: „Hej, rachejtle, lovíš kunčafta?“

Stará žena naštěstí nerozuměla. Řidič se svíjel smíchy, plácal spolujezdce po rameni a pak nastartoval. Klemet zavrtěl znechuceně hlavou. Bylo mu za ně stydno.

Olaf přešel na druhou stranu křižovatky. Postavil se samolibě před červené volvo, měřil si beze slova řidiče. Obrátil pohled ke Klemetovi, jako by ho vyzýval na souboj. Pak velkopansky mávnul a nechal řidiče projet.

Právě dorazil novinář Johan Mikkelsen. Přistrčil mikrofon k rozhořčeně se tvářícímu Olafovi. Klemet mu skoro mohl číst ze rtů, co říká. Olaf stál ve svém obvyklém postoji s vypnutou hrudí a rozmáchle gestikuloval. Mezitím co začal rozhovor, se ze silnice naproti supermarketu přiblížil troubící minibus. Novinář nasměroval mikrofon ke klaksonu. Dodá to večerním zprávám atmosféru. Z minibusu s nadávkami vylezl muž statné postavy. Byl to pastor. Neurvalou tváří s hrubými rysy a huským světlým plnovousem připomínal klejícího dřevorubce.

Klemet s Ninou přešli křižovatku.

„Koukejte mi hned uvolnit cestu! Zbláznili jste se?“

Pastor byl rudý vzteky. Tři demonstrující starci blokující silnici úslužně ustoupili, aby mohl pastor projet. Rázem obrátil.

„Copak se děje, přátelé?“

„To ten buben, pane,“ osmělil se jeden z mužů.

Pastor se zachmuřil.

„Buben, buben. Ach ano, přátelé, to s bubnem je vskutku nemilé. No nic, vždyť ho zase najdete. Pěkně se vraťte a neta-raste moji silnici.“

Olaf přistoupil k pastorovi zároveň s oběma policisty a novinářem, který měl dosud zapnutý mikrofon.

„Ta silnice není tvoje, pastore, a ten buben není ledajakéj buben, to bys měl vědět líp než kdo jinej, protože ostatní spálili tvoji předchůdci.“

Před skupinkou se pastor vynasnažil mluvit, jako když

másla ukrajuje. Sevřené rty ale prozrazovaly, že se má co držet.

„Děti moje, to všechno je minulost, ty to dobře víš, Olafe. V každém případě bys to měl vědět a nepoštvát tyhle dobráky.“

„Poštvát? Ten buben, to je naše duše, naše dějiny!“

Pastor znovu vzbuchl.

„Ten zpropadenej buben je nástroj ďábla! A od vás policajtů by bylo záslužný, kdybyste mi zjednali průchod ke kostelu. Očekávám věřící.“

Klemetovi nedělalo setkání s pastorem dobře. Patřil k protestantské konzervativní sektě laestadiánů a s těmi nebyly žerty. Příliš mu to připomínalo vlastní rodinu.

„Olafe, můžete dál demonstrovat, ale uvolníte silnici. Je to jasné?“ oznámil mu Klemet Nango.

„No jistě, pan kolaborant to rozčísnu,“ ušklíbal se Olaf. „Vždycky na straně autorit, nemám pravdu, Nango? Vždyť taky nosíš uniformu. Tak honem uhněte, nechte pana paliče bubnů projet.“

Pastor ho provrtal pohledem.

„A vy, pane pastore, pokračujte do kostela a ušetřete si komentáře.“

To promluvila Nina a všichni se na ni překvapeně podívali. Olaf ji ocenil úsměvem. To už se ale všeobecná pozornost znovu obrátila ke křižovatce. Troubení zesílilo. Kolona rostla. Byla doba nákupů. Karl Olsen, zašpérováný mezi ostatními, nervózně mačkal klakson. Zuřil. Statkář mávnul na Berit Kutsiovou.

„Do prdele, Berit, jdi jim říct, ať mě už konečně nechaj jet!“

„Řeknu jim, ať to trochu urychlí,“ slíbila Berit, která statkáře znala.

„Poslechni, nemělas dneska práci na statku?“ zeptal se Olsen zostra. Pak něco zabručel, šlápl na plyn a zmizel uprostřed houkání klaksonů.

„Netváří se moc přívětivě,“ obrátila se Nina k Berit.

„Tady život není vždycky přívětivej. Ve viddě ale bděj a dejchaj dobrý srdce. Díky Bohu,“ rozloučila se Berit.